Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
PEDRA CRUZ VILLALÓNA
přednesené dne 8. září 2015 [1]

Věc C-297/14

Dr. Rüdiger Hobohm
proti
Benedikt Kampik Ltd & Co. KG,
Benedikt Aloysius Kampik
a
Mar Mediterraneo Werbe- und Vertriebsgesellschaft für Immobilien SL

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Bundesgerichtshof (Německo)]

„Prostor svobody, bezpečnosti a práva — Soudní spolupráce v občanských a obchodních věcech — Nařízení č. 44/2001 — Příslušnost ve věcech spotřebitelských smluv — Článek 15 odst. 1 písm. c) — Činnost zaměřená na jiný členský stát — Pojem ‚profesionální nebo podnikatelská činnost, která je zaměřena na členský stát bydliště spotřebitele' — Mandátní smlouva, která slouží k uskutečnění hospodářského cíle sledovaného prostřednictvím jiné smlouvy předem uzavřené v rámci činnosti podnikatele zaměřené na členský stát, v němž má bydliště spotřebitel"

1. Projednávaná žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Bundesgerichtshof se týká toho, zda lze připustit, aby byla soudní příslušnost ve smyslu nařízení (ES) č. 44/2001 [2] určena podle místa bydliště spotřebitele v situaci, kdy byla nejprve uzavřena a vykonána zprostředkovatelská smlouva pro účely nabytí nemovitosti ve Španělsku – což spadalo do činnosti, kterou určitý podnikatel zaměřil prostřednictvím reklamy na Německo – a následně uzavřena mandátní smlouva, jejímž prostřednictvím měly být vyřešeny některé změny v kupní smlouvě týkající se výše uvedené nemovitosti.

2. Projednávaná věc tedy představuje pro Soudní dvůr další příležitost k tomu, aby se vyjádřil k výkladu čl. 15 odst. 1 písm. c) a čl. 16 odst. 1 nařízení Brusel I, jehož výklad již byl v judikatuře několikrát podán, zejména pak v rozsudcích Pammer a Hotel Alpenhof [3], Mühlleitner [4], Emrek [5] a Maletic [6].

3. Na rozdíl od výše uvedených věcí, v nichž měl Soudní dvůr možnost se vyjádřit k výše uvedeným ustanovením výhradně v rámci jediné smlouvy, se projednávaná věc vyznačuje tím, že se týká situace, v níž existuje několik smluv upravujících různé služby a v různých obdobích poskytované, byť určitým způsobem související. Jak jsem již předeslal, vnitrostátní soud se táže Soudního dvora, zda je přípustné,

1 — Původní jazyk: španělština.

2 — Nařízení Rady ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42) (dále jen „nařízení Brusel I"). Od 10. ledna 2015 bylo toto nařízení nahrazeno nařízením Evropského parlamentu a Rady č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2012, L 351, s. 1).

3 — C-585/08 a C-144/09, EU:C:2010:740.

4 — C-190/11, EU:C:2012:542.

5 — C-218/12, EU:C:2013:666.

6 — C-478/12, EU:C:2013:735.

aby spotřebitel podal u soudu v místě svého bydliště žalobu proti podnikateli v souvislosti se smlouvou, která, jak sám uvádí, přímo nespadá do takového rozsahu činností smluvního partnera, které jsou zaměřeny na členský stát, ve kterém má bydliště spotřebitel, ale slouží k uskutečnění hospodářského cíle, o který strany usilují prostřednictvím předtím uzavřené smlouvy v rámci uvedené činnosti.

4. Předmětem diskuse je tedy v projednávané věci především konkrétní otázka, zda lze mít za to, že požadavky stanovené v čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I byly splněny existencí vztahu mezi dvěma smlouvami, jež byly postupně uzavřeny s týmž spotřebitelem a mezi nimiž existuje úzká souvislost, když však pouze první z těchto smluv byla přímo uzavřena v rámci činností smluvního partnera, které jsou prostřednictvím reklamy zaměřeny na členský stát, ve kterém má bydliště spotřebitel.

I – **Právní rámec**

5. V bodech 11, 12, 13 a 15 odůvodnění nařízení Brusel I je stanoveno toto:

„(11) Pravidla pro určení příslušnosti musí být vysoce předvídatelná a založená na zásadě, podle které je příslušnost obecně založena na místě bydliště žalovaného, a musí být na tomto základě vždy určitelná, kromě několika přesně určených případů, kdy předmět sporu nebo smluvní volnost stran opravňuje k použití odlišného určujícího hlediska. Sídlo právnické osoby musí být v nařízení samostatně vymezeno tak, aby společná pravidla byla přehlednější a zamezilo se sporům o příslušnost.

(12) Kromě místa bydliště žalovaného by měla existovat i jiná kritéria pro určení příslušnosti, založená na úzké vazbě mezi soudem a právním sporem nebo usnadňující řádný výkon spravedlnosti.

(13) Pokud se týče pojištění, spotřebitelských a pracovních smluv, měla by být slabší strana chráněna pravidly pro určení příslušnosti, která jsou jejím zájmům příznivější než obecná pravidla.

[…]

(15) V zájmu harmonického výkonu spravedlnosti je nezbytné minimalizovat možnost souběžných řízení a zajistit, aby ve dvou členských státech nebyla vydána vzájemně si odporující rozhodnutí. Musí existovat jasný a účinný mechanismus pro řešení souběžně probíhajících řízení, a rovněž pro zamezení obtíží vyplývajících z vnitrostátních rozdílů, pokud jde o stanovení doby, kdy se věc považuje za projednávanou. Pro účely tohoto nařízení by měla být tato doba stanovena samostatně.“

6. Předpisy upravující příslušnost jsou obsaženy v kapitole II nařízení Brusel I. Článek 2 tohoto nařízení, který je součástí oddílu 1 nadepsaného „Obecná ustanovení“, spadajícího do výše uvedené kapitoly II, stanoví v odstavci 1, že nestanoví-li toto nařízení jinak, „mohou být osoby, které mají bydliště na území některého členského státu, bez ohledu na svou státní příslušnost žalovány u soudů tohoto členského státu“.

7. Článek 3 nařízení Brusel I, který spadá do téhož oddílu, v odstavci 1 stanoví, že: „[o]soby, které mají bydliště na území některého členského státu, mohou být u soudů jiného členského státu žalovány pouze na základě pravidel stanovených v oddílech 2 až 7 této kapitoly“.

8. Oddíl 4 kapitoly II nařízení Brusel I, do něhož patří články 15 až 17, se týká příslušnosti ve věcech spotřebitelských smluv. Článek 15 odst. 1 nařízení Brusel I zní následovně:

„Ve věcech týkajících se smlouvy uzavřené spotřebitelem pro účel, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti, se příslušnost určuje podle tohoto oddílu, aniž jsou dotčeny článek 4 a čl. 5 bod 5):

[…]

c) ve všech ostatních případech, kdy byla smlouva uzavřena s osobou, která provozuje profesionální nebo podnikatelské činnosti v členském státě, na jehož území má spotřebitel bydliště, nebo pokud se jakýmkoli způsobem taková činnost na tento členský stát nebo na několik členských států včetně tohoto členského státu zaměřuje, a smlouva spadá do rozsahu těchto činností“.

9. Článek 16 odst. 1 nařízení Brusel I, stanoví, že: „[s]potřebitel může podat žalobu proti smluvnímu partnerovi buď u soudů členského státu, na jehož území má tento smluvní partner bydliště, nebo u soudu místa, kde má bydliště spotřebitel.“

II – **Skutkové okolnosti a původní řízení**

10. Projednávaná předběžná otázka je položena ve sporu, v němž proti sobě stojí Rüdiger Hobohm, žalobce a navrhovatel v řízení o opravném prostředku „Revision“, na straně jedné a Benedikt Kampik LTD & Co. KG, Benedikt Aloysius Kampik (dále jen „B. Kampik“) a Mar Mediterraneo Werbe- und Vertriebsgesellschaft für Immobilien S. L. (dále jen „společnost Mar Mediterraneo“), žalovaní a odpůrci v řízení o opravném prostředku „Revision“, na straně druhé.

11. Benedikt Kampik zprostředkoval v roce 2005 jménem žalobce, R. Hobohma, za společnost Kampik Immobilien KG uzavření opční smlouvy o získání bytu v turistickém komplexu, který měl být vystavěn v Denii, od německého developera. Komplex byl uváděn na trh mimo jiné i v Německu, a to prostřednictvím prospektu v německém jazyce. Z předkládacího usnesení vyplývá, že žalovaní provozovali rovněž reklamu prostřednictvím internetu, kde nabízeli zprostředkování obchodů s nemovitostmi ve Španělsku [7].

12. V roce 2006 uzavřeli žalobce a jeho manželka s developerem kupní smlouvu, která byla zmíněna v opční smlouvě. Poté, co kupující v roce 2008 uhradili první dvě splátky kupní ceny ve výši celkem 62 490 EUR, se prodávající dostala do hospodářských potíží, takže bylo ohroženo dokončení komplexu.

13. Benedikt Kampik nabídl žalobci, že se postará o to, aby byl byt připraven k nastěhování. Žalobce a jeho manželka se následně vydali do Španělska a tam udělili B. Kampikovi notářsky ověřenou plnou moc za účelem zastupování jejich zájmů ve vztahu ke kupní smlouvě na nemovitost uzavřené v roce 2006. Žalobce předal B. Kampikovi šek na doručitele znějící na 27 647 EUR, částku třetí splátky kupní ceny, který nechal B. Kampik proplatit na účet další žalované, společnosti Mar Mediterraneo. A konečně v roce 2009 převedl R. Hobohm B. Kampikovi dalších 1 448,72 EUR, které tento podle svého tvrzení potřeboval, aby provedl zrušení hypotéky zapsané k tíži žalobce. Ve skutečnosti výmaz hypotéky nebyl proveden.

7 — Bundesgerichtshof nezpochybnil závěr, k němuž dospěl soud rozhodující ve věci samé, podle něhož byla zprostředkovatelská činnost provozovaná žalovaným usazeným ve Španělsku zaměřena na Německo, a poukazuje přitom na některé indicie, například na okolnost, že služby na internetu byly nabízeny v německém jazyce; že jako možnost kontaktu byla uváděna elektronická adresa s identifikátorem domény „de“; že bylo uváděno berlínské telefonní číslo příslušné „BackOffice“; a že byly používány prospekty v německém jazyce.

14. Poté, co v souvislosti s úpadkem developera došlo ke sporům mezi stranami, odvolali žalobce a jeho manželka plnou moc udělenou B. Kampikovi. Žalobce požaduje na žalovaných vrácení přenechaných peněz. Landgericht (zemský soud), na který se žalobce obrátil, v jehož obvodu leží jeho bydliště, žalobu nicméně zamítl jako nepřípustnou, neboť měl za to, že není místně příslušný. Vzhledem k tomu, že odvolání podané proti tomuto rozhodnutí bylo neúspěšné, podal R. Hobohm opravný prostředek „Revision“ k předkládajícímu soudu.

III – **Předběžná otázka a řízení před Soudním dvorem**

15. Bundesgerichtshof položil Soudnímu dvoru předběžnou otázku, která zní takto:

„Může spotřebitel podle čl. 15 odst. 1 písm. c) druhé alternativy ve spojení s čl. 16 odst. 1 druhou alternativou nařízení […] č. 44/2001 […] podat u soudu v místě, ve kterém má bydliště, žalobu proti svému smluvnímu partnerovi, který provozuje profesionální nebo podnikatelské činnosti v jiném členském státě Evropské unie, pokud sice smlouva, která tvoří základ žaloby, přímo nespadá do takového rozsahu činností smluvního partnera, které jsou zaměřeny na členský stát, ve kterém má spotřebitel bydliště, ale slouží k uskutečnění hospodářského cíle, o který strany usilují prostřednictvím jiné, předtím uzavřené a již splněné smlouvy, na kterou se vztahují úvodem citovaná ustanovení?“

16. Písemná vyjádření předložily Soudnímu dvoru italská, portugalská a švýcarská vláda, jakož i Evropská komise.

IV – **K předběžné otázce**

A – *Vyjádření předložená Soudnímu dvoru*

17. Všechna písemná vyjádření předložená Soudnímu dvoru s výjimkou vyjádření italské vlády souhlasí s tím, aby byl na projednávanou věc použit čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I.

18. Portugalská vláda uvádí, že i když první smlouva z roku 2005 nebyla již v okamžiku uzavření kupní smlouvy platná, takže mandátní smlouva uzavřená v roce 2008 nebyla přímo spojena s činností, kterou žalovaní propagovali prostřednictvím internetové reklamy, mezi oběma smlouvami existuje přímá souvislost, neboť pokud by neexistovala první zprostředkovatelská smlouva, neexistovala by ani mandátní smlouva, jejímž předmětem bylo právě vyřešení problémů vzniklých během prodeje. Žalobci by tedy měla být poskytnuta ochrana i v rámci mandátní smlouvy, jelikož tato smlouva při svém uzavření úzce souvisela s první smlouvou uzavřenou s žalovanými. S odvoláním na rozsudek Soudního dvora ve věci Emrek [8] tato vláda uvádí, že vytvoření nových podmínek, jež nejsou stanoveny v čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení – a mezi něž patří existence příčinné souvislosti mezi způsobem, jímž měla být profesionální nebo podnikatelská činnost zaměřena na členský stát, v němž má bydliště spotřebitel, a uzavřením smlouvy – je v rozporu s cílem, který toto ustanovení sleduje. Nicméně okolnost, že mandátní smlouva navazovala na činnost žalovaných, která byla zaměřena na Německo, musí být považována za důvod k použitelnosti čl. 15 odst. 1 písm. c) druhé alternativy nařízení č. 44/2001. Portugalská vláda proto navrhuje, aby byla odpověď na předběžnou otázku kladná.

19. Evropská komise nejprve připomíná, že čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I představuje odchylku z obecného pravidla, podle něhož má být příslušnost určena podle bydliště žalovaného, a že tedy musí být vykládán striktně, a poté poukazuje na to, že pojmy obsažené v tomto ustanovení musí být vykládány autonomně, a to především s přihlédnutím k systematice a cílům tohoto ustanovení. Stejně tak jako portugalská vláda, i Komise tvrdí, že zprostředkovatelská činnost žalovaného, která

8 — C-218/12, EU:C:2013:666.

byla zaměřena na Německo, představuje příčinu uzavření kupní smlouvy i následně přijaté mandátní smlouvy. Znamená to tedy, že existuje úzká věcná souvislost mezi zprostředkovatelskou činností žalovaného a uzavřením mandátní smlouvy. V důsledku toho existuje mezi první zprostředkovatelskou smlouvou a mandátní smlouvou neoddělitelná vazba, což znamená, že určení soudní příslušnosti podle místa bydliště spotřebitele se použije nejen na první z těchto smluv, ale i na posledně jmenovanou. Komise navíc tvrdí, že takovýto výklad je v souladu s rozsudkem Soudního dvora ve věci Maletic [9]. A konečně co se týče požadavku předvídatelnosti, který se týká určení příslušnosti podle místa bydliště spotřebitele, Komise zdůrazňuje, že žalovaný mohl rozumně předpokládat, že režim, který je použitelný na jím uzavřenou zprostředkovatelskou smlouvu, se použije i na mandátní smlouvu, neboť mezi oběma těmito smlouvami existuje neoddělitelná vazba.

20. Švýcarská vláda uvádí, že pro účely čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I je nutné, aby smlouva odkazovala na službu poskytovanou v rámci dotčené profesionální činnosti, a to i v případě, že se reklamní činnost poskytovatele, z níž lze vyvodit, že je jeho činnost zaměřena na stát, v němž má bydliště spotřebitel, této konkrétní činnosti netýká: smyslem tohoto požadavku je, aby byly zahrnuty i služby, které sice nepatří mezi služby, jež podnikatel běžně poskytuje, avšak z věcného hlediska s těmito běžnými činnostmi dostatečně úzce souvisí a jsou poskytovány v rámci týchž podnikových struktur. Kromě toho by měl být na všechny služby, které by mohly souviset s určitou profesionální činností, uplatněn jednotný režim, a to jak z praktických, tak z principiálních důvodů. Švýcarská vláda zvláště zdůrazňuje, že v souvislosti se službami, jež poskytovatel neposkytuje oficiálně, jsou požadavky na ochranu spotřebitelů nižší, neboť daná služba není poskytována běžným způsobem neurčenému množství osob, nýbrž je určena individuálně konkrétnímu zákazníkovi: v takovémto případě si je poskytovatel služby vědom toho, že uzavírá službu s občanem, který má bydliště v jiném členském státě.

21. Italská vláda, která zastává odlišný postoj, než jaký je zastáván ve všech ostatních vyjádřeních předložených Soudnímu dvoru, klade důraz na to, že čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení musí být vykládán striktně, neboť představuje odchylku z obecného pravidla. Souvislost mezi nabytím bytu a následně uzavřenou mandátní smlouvou nemůže být podle ní důvodem k tomu, aby bylo na mandátní smlouvu použito výše uvedené ustanovení ve spojení s čl. 16 odst. 1 nařízení. I když italská vláda připouští, že výše uvedená zvláštní příslušnost by mohla být rozšířena i na případy, v nichž dodatečně přijatá smlouva souvisí z právního a příčinného hlediska s hlavní smlouvou, tato možnost podle ní neplatí pro případy, kdy existuje pouze ekonomická a praktická souvislost jako v projednávané věci. V opačném případě by široký výklad mohl umožnit umělé vytváření skutečností, jehož jediným účelem by bylo porušit obvyklá pravidla mezinárodní příslušnosti.

B – *Analýza*

1. Úvodní poznámky a přeformulování předběžné otázky

22. Jak již bylo uvedeno výše, Bundesgerichtshof se táže, zda lze připustit, aby byla uplatněna zvláštní příslušnost podle místa bydliště spotřebitele, ve smyslu čl. 16 odst. 1 nařízení Brusel I, v souvislosti se smlouvou uzavřenou mezi spotřebitelem a podnikatelem, která přímo nespadá do rámce činností, které tento podnikatel prostřednictvím reklamy zaměřuje do členského státu, v němž má bydliště spotřebitel, ve smyslu čl. 15 odst. 1 písm. c) výše uvedeného nařízení, ale která přesto úzce souvisí s předchozí smlouvou uzavřenou mezi týmiž stranami, která jednoznačně splňuje podmínky stanovené v tomto posledně jmenovaném ustanovení.

23. Z důvodů, které postupně vysvětlím, ale považuji za nutné pozměnit znění předběžné otázky, což Soudnímu dvoru umožní poskytnout užitečnou odpověď.

9 — C-478/12, EU:C:2013:735.

24. Předtím je však ještě podle mého mínění namístě uvést několik obecnějších úvah.

25. Východiskem pro posouzení problematiky projednávané věci musí být doslovné znění čl. 15 odst. 1 nařízení Brusel I. Výklad tohoto ustanovení byl již v judikatuře Soudního dvora podán, přičemž bylo opakovaně rozhodnuto, že toto ustanovení je na případ použitelné, jsou-li kumulativně splněny tři podmínky [10].

26. Zaprvé některá ze smluvních stran musí mít postavení spotřebitele, který jedná v rámci, o němž lze mít za to, že nespadá do jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti [11]. V projednávané věci není sporu o tom, že zatímco žalovaní v původním řízení jednali v rámci výkonu svých profesionálních činností, žalobce R. Hobohm jednal v postavení jednotlivce.

27. Zadruhé je nutné, aby mezi spotřebitelem a podnikatelem skutečně došlo k uzavření smlouvy [12]. Z předkládacího usnesení v tomto ohledu jasně vyplývá, že manželé Hobohmovi a B. Kampik uzavřeli v roce 2008 spornou mandátní smlouvu. Co se týče ostatních žalovaných v původním řízení, Bundesgerichtshof výslovně poukázal na to, že ve stadiu, v němž se původní řízení nyní nachází, tj. v řízení o opravném prostředku „Revision“, je nepodstatné, jestli žalobce doložil smluvní nárok proti všem žalovaným, neboť odvolací soud nepřezkoumal, zda jsou tvrzení vznesená žalobcem odůvodněná. Bundesgerichtshof se proto domnívá, že položená otázka je relevantní ve vztahu ke všem žalovaným, neboť smluvní nároky by mohly existovat proti všem těmto žalovaným. S ohledem na tyto úvahy mám za to, že Soudnímu dvoru nepřísluší, aby se v této věci vyjadřoval k existenci smluvních vztahů mezi žalobcem a všemi třemi žalovanými.

28. Zatřetí musí smlouva spadat do některé z kategorií uvedených v bodě 1 výše uvedeného článku 15 [13], z nichž je pro původní řízení relevantní kategorie uvedená v písmeni c) [14], která se již byla předmětem výkladu v judikatuře Soudního dvora.

29. Z ustálené judikatury vyplývá, že k tomu, aby bylo výše uvedené ustanovení použitelné, je navíc nutné, aby byly splněny dvě podmínky. Zaprvé je nezbytné, aby podnikatel buď vykonával činnost v členském státě, na jehož území má spotřebitel bydliště, nebo aby jakýmkoli způsobem zaměřil tuto činnost na výše uvedený členský stát či na několik členských států včetně členského státu, na jehož území má spotřebitel bydliště. Zadruhé je nezbytné, aby sporná smlouva spadala do rozsahu těchto činností [15].

30. Předkládající soud je toho názoru, že pokud je mandátní smlouva uzavřená v roce 2008 posuzována sama o sobě, nesplňuje požadavky stanovené v čl. 15 odst. 1 písm. c) druhé alternativě nařízení Brusel I, a to především proto, že obstaratelskou činnost, k níž došlo na základě mandátní smlouvy, nelze zahrnout do rámce zprostředkování uzavření smluv o nabytí nemovitostí zaměřeného na Německo. Předkládající soud se nicméně přiklání k názoru, že mezi zprostředkovací smlouvou a mandátní smlouvou existuje natolik úzká souvislost, že lze tvrdit, že byly splněny požadavky stanovené ve výše uvedeném ustanovení, a to s ohledem na teleologický výklad a s důrazem na příčinný vztah mezi

10 — Rozsudky Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165, bod 30), a Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, bod 23).

11 — K pojmu spotřebitele v rámci Bruselské úmluvy a nařízení Brusel I viz například rozsudky Shearson Lehman Hutton (C-89/91, EU:C:1993:15), Gabriel (C-96/00, EU:C:2002:436), Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32), a Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165).

12 — Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165, bod 30). K požadavku týkajícímu se existence smlouvy uzavřené mezi spotřebitelem a podnikatelem viz nedávno vydaný rozsudek Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, bod 29 a násl).

13 — Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165, bod 30).

14 — Pro účely projednávaného sporu nejsou totiž relevantní kategorie uvedené v čl. 15 odst. 1 písmenech a) [jedná-li se o koupi movitých věcí na splátky] a b) [jedná-li se o půjčku návratnou ve splátkách nebo o jiný úvěrový obchod určený k financování koupě takových movitých věcí] nařízení Brusel I.

15 — Mühlleitner (C-190/11, EU:C:2012:542, bod 36).

činností žalovaných, která byla zaměřena na Německo a byla uvedena v první ze zprostředkovatelských smluv, a mandátní smlouvou. Bundesgerichtshof se totiž domnívá, že obě tyto smlouvy směřují k témuž cíli – nabytí bytu a jeho skutečnému užívání, takže oba tyto právní vztahy by měly být posuzovány společně.

31. Předkládající soud přitom zdůrazňuje hlavně okolnost, že podle rozsudku Emrek [16] sice příčinná souvislost nemusí být nutnou podmínkou zaměřené činnosti“, ale je nutné ji považovat za její indicii. I přesto však Bundesgerichtshof vyjadřuje pochybnost, zda může být takovýto výklad přijat, neboť z ustálené judikatury vyplývá, že čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I musí být vykládán striktně.

32. Zde je třeba zdůraznit, že předběžná otázka se v té podobě, v jaké ji položil Bundesgerichtshof, týká toho, zda se lze při použití čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I „vyvázat“ z povinnosti splnit obě stanovené podmínky. Předkládající soud se totiž táže, zda v situaci, v níž podnikatel zaměřuje svou činnost na členský stát, v němž má bydliště spotřebitel, lze použít čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I na smlouvu, která byla uzavřena nikoli v rámci výše uvedené činnosti, nýbrž v rámci činnosti prováděné týmž podnikatelem, která není přímo zaměřena na členský stát, v němž má bydliště spotřebitel, a to s ohledem na věcnou souvislost s předtím uzavřenou smlouvou.

33. V této souvislosti je třeba poukázat na to, že čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení výslovně stanoví, že obě podmínky spolu úzce souvisí, a požaduje, aby smlouva spadala do rámce činností, jež podnikatel zaměřuje na členský stát, v němž má bydliště spotřebitel. Pokud by tedy byla předběžná otázka položena v takovém znění, v jakém ji pokládá předkládající soud, nemohla by být zodpovězena jinak než záporně.

34. Má-li tedy být poskytnuta užitečná odpověď, domnívám se, že je třeba změnit znění předběžné otázky, neboť klíčovou otázkou předkládacího usnesení i jednotlivých písemných vyjádření předložených Soudnímu dvoru je právě otázka výkladu pojmu „zaměřená činnost“.

35. Z výše uvedených důvodů mám tedy za to, že předběžnou otázku lze formulovat takto: „ Může být čl. 15 odst. 1 písm. c) druhá alternativa ve spojení s čl. 16 odst. 1 druhou alternativou nařízení Brusel I vykládán v tom smyslu, že toto ustanovení je použitelné v souvislosti se smlouvou, která slouží k uskutečnění hospodářského cíle, o který strany usilují prostřednictvím jiné, předtím uzavřené a již splněné smlouvy, která spadá do rozsahu profesionálních nebo podnikatelských činností, které podnikatel zaměřuje na členský stát, ve kterém má bydliště spotřebitel?“

2. Pojem „zaměřená činnost“ a indicie „příčinného vztahu“

36. Dříve než se začneme zabývat výkladem pojmu „zaměřená činnost“, který není v nařízení Brusel I definován, je třeba připomenout, že Soudní dvůr ve své ustálené judikatuře opakovaně uvádí, že pojmy obsažené v nařízení Brusel I musí být vykládány autonomně, a to především s přihlédnutím k systematice a cílům tohoto nařízení [17]. Jak vyplývá z bodu 13 odůvodnění tohoto nařízení, zejména ve spojení s čl. 15 odst. 1 písm. c) tohoto nařízení, mezi tyto cíle patří chránit spotřebitele jakožto smluvní stranu považovanou za slabší a právně méně zkušenou, než je její profesionální smluvní partner [18], jakož i „minimalizovat možnost souběžných řízení a zajistit, aby ve dvou členských státech nebyla vydána vzájemně si odporující rozhodnutí“ [19].

16 — C-218/12, EU:C:2013:666.

17 — Viz například rozsudky Pammer a Hotel Alpenhof (C-585/08 a C-144/09, EU:C:2010:740, bod 55), Mühlleitner (C-190/11, EU:C:2012:542, bod 28), a Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165, bod 25).

18 — Viz mimo jiné rozsudky Ilsinger (C-180/06, EU:C:2009:303, bod 41), Mühlleitner (C-190/11, EU:C:2012:542, bod 29), Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165, bod 33).

19 — Viz bod 15 odůvodnění nařízení Brusel I, jakož i rozsudek Maletic (C-478/12, EU:C:2013:735, bod 30).

37. Na druhou stranu, a rovněž s ohledem na ustálenou judikaturu Soudního dvora, je třeba uvést, že ačkoli není pochybnost o tom, že čl. 15 odst. 1 písm. c) a článek 16 nařízení Brusel I mají za cíl ochranu spotřebitelů, neznamená to, že tato ochrana je absolutní [20]. Jak ostatně zdůraznil i Bundesgerichtshof, okolnost, že čl. 15 odst. 1 písm. c) má v systematice nařízení Brusel I povahu odchylky, brání tomu, aby cíl spočívající v ochraně spotřebitele umožňoval široký výklad. Článek 15 odst. 1 nařízení totiž „představuje odchylku jak z obecného pravidla stanoveného v čl. 2 odst. 1 nařízení č. 44/2001, které stanoví příslušnost soudům členského státu, na jehož území má žalovaný bydliště, tak z pravidla o zvláštní příslušnosti pro smlouvy vyjádřeného v čl. 5 bodě 1 téhož nařízení, podle kterého je příslušný soud místa, kde závazek, o nějž se jedná, byl nebo měl být splněn“ [21]. Znamená to tedy, že čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I musí být vykládán striktně [22].

38. S ohledem na výše uvedené úvahy je proto zjevné, že pokud bychom připustili, že určení soudní příslušnosti podle místa bydliště spotřebitele, které je stanoveno v čl. 16 odst. 1 nařízení Brusel I, může být uplatněno v každém případě a k jeho uplatnění postačuje pouhá okolnost, že daná smlouva, ačkoli sama o sobě nesplňuje požadavky uvedené v čl. 15 odst. 1 písm. c) tohoto nařízení, z věcného hlediska souvisí se smlouvou, kterou tytéž strany uzavřely dříve, znamenalo by to, že toto ustanovení lze vykládat široce, což však není možné, protože zvláštní příslušnost podle bydliště spotřebitele má v obecné systematice nařízení Brusel I povahu odchylky [23].

39. Z důvodů, které upřesním níže, se nicméně domnívám, že existence příčinného vztahu by mohla být jednou z indicií, jež mohou vnitrostátnímu soudu umožnit, aby určil, zda se v projednávané věci jedná o „činnost zaměřenou“ na členský stát, v němž má bydliště spotřebitel, ve smyslu čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I.

40. V tomto ohledu je třeba připomenout, že v rozsudku Emrek Soudní dvůr prohlásil, že i když existence příčinné souvislosti nepředstavuje požadavek, jímž by měly být doplněny požadavky stanovené v čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I [24], může být považována za indicii „zaměřené činnosti“, stejně jako navázání kontaktu na dálku vedoucí k tomu, že spotřebitel se smluvně zaváže na dálku [25].

41. Výše uvedený výňatek z judikatury byl nicméně zasazen do konkrétních okolností věci Emrek, v níž příčinná souvislost existovala ve zcela odlišném kontextu. Ve zmíněné věci byla úloha příčinné souvislosti především zkoumána jakožto podmínka nezbytná k uplatnění čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I, jejíž neexistence by mohla případně bránit tomu, aby byla určitá činnost považována za „činnost zaměřenou“ na členský stát, v němž má bydliště spotřebitel. Právě v tomto kontextu dospěl Soudní dvůr k závěru, že příčinná souvislost se sice nemůže stát nepsanou podmínkou k tomu, aby mohlo být určeno, že je daná činnost zaměřena na určitý členský stát, avšak může v tomto ohledu představovat jistou indicii.

20 — Rozsudek Pammer a Hotel Alpenhof (C-585/08 a C-144/09, EU:C:2010:740, bod 70).

21 — Rozsudky Pammer a Hotel Alpenhof (C-585/08 a C-144/09, EU:C:2010:740, bod 53), Mühlleitner (C-190/11, EU:C:2012:542, bod 26), Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165, bod 26).

22 — Tamtéž. V souvislosti s Bruselskou úmluvou viz rovněž mimo jiné rozsudky Shearson Lehman Hutton (C-89/91, EU:C:1993:15, bod 16), Benincasa (C-269/95, EU:C:1997:337, bod 13), Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32, bod 32).

23 — Široký výklad Soudní dvůr vyloučil i u požadavku na skutečné uzavření smlouvy mezi spotřebitelem a podnikatelem, přičemž uvedl, že jej „nelze vykládat v tom smyslu, že by takový požadavek byl splněn i tehdy, kdy se jedná o řetězec smluv, kterým se některá práva a některé povinnosti dotčeného profesionála či podnikatele převádějí na spotřebitele“, rozsudek Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, bod 30).

24 — C-218/12, EU:C:2013:666, bod 21.

25 — Tamtéž, bod 29. Jak jsem již uvedl ve stanovisku předneseném ve věci Emrek, „(…) existence přípravných činností před uzavřením smlouvy, stejně jako případná existence prokázané příčinné souvislosti, aniž jde o implicitní podmínku, která by doplňovala podmínky výslovně stanovené v čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení č. 44/2001, výrazně usnadňuje práci vnitrostátního soudu při určení, zda je daná hospodářská činnost zaměřena na určitý členský stát“. Stanovisko přednesené ve věci Emrek (C-218/12, EU:C:2013:494, bod 31).

42. V projednávané věci stojíme naopak před situací, v níž je příčinná souvislost dovolávána nikoli jako možná překážka uplatnění čl. 15 odst. 1 písm. c), nýbrž jako jediný prvek, jímž by mohlo být odůvodněno uplatnění tohoto ustanovení. V tomto ohledu nelze za okolností věci v původním řízení zpochybnit, že profesionální činnost, kterou žalovaný prostřednictvím reklamy zaměřil na členský stát, v němž měl bydliště spotřebitel, který podal žalobu, představuje stejně tak jako smlouva, která byla v důsledku této činnosti uzavřena, prvek, jejž pojí s mandátní smlouvou z roku 2008 téměř automatická příčinná souvislost.

43. Jak tedy správně uvedl předkládající soud, cílem není zkoumat z místního a časového hlediska příčiny vztahu vzájemné důvěry, který mezi účastníky původního řízení existoval v rámci jejich prvního smluvního vztahu. Jak uvádí i italská vláda, je pravda, že z pohledu právního a příčinného neexistuje žádná souvislost mezi původním a následujícím smluvním vztahem. Příčinný vztah, který v projednávané věci považujeme za indicii „zaměřené činnosti“, totiž vyžaduje, aby byly právní vztahy navzájem propojeny úzkou věcnou souvislostí, kterou v projednávané věci představuje okolnost, že předmětem mandátní smlouvy je právě uskutečnění hospodářského cíle, o který strany usilují prostřednictvím první uzavřené smlouvy.

44. Přestože lze mít za to, že takto chápaná příčinná souvislost může být považována za jednu z indicií, podle nichž lze určit zaměření profesionální činnosti žalovaného, nepředstavuje nicméně jediný prvek umožňující určit, zda byly splněny požadavky stanovené v čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I, a to tím spíše, jestliže se tak jako ve sporu v původním řízení jedná o nepřímou příčinnou souvislost. Uzavření mandátní smlouvy nebylo totiž bezprostředním důsledkem činnosti, kterou žalovaný podnikatel zaměřil prostřednictvím reklamy na členský stát, v němž má bydliště spotřebitel, nýbrž sporů, které vyvstaly v souvislosti s problémy, jež byly spojeny s plněním kupní smlouvy uzavřené s třetí osobou.

45. Je tedy věcí vnitrostátního soudu, aby přezkoumal, zda lze ze všech prvků, které má k dispozici, vyvodit kromě zmíněné příčinné souvislosti další indicie, které by mohly vést k závěru, že se v projednávané věci skutečně jedná o činnost, kterou podnikatel zaměřil na členský stát, v němž má bydliště spotřebitel. Demonstrativní výčet takovýchto indicií by mohl zahrnovat například míru souvislosti mezi činnostmi, jež podnikatel poskytuje a jež zaměřuje prostřednictvím reklamy nebo jakýmkoli jiným způsobem na členský stát, v němž má bydliště spotřebitel, jakož i okolnost, že podnikatel nabízí své služby v oblasti obstaratelské činnosti zpravidla zákazníkům, kteří mají bydliště v jiném členském státě a jimž nabízí současně i služby zprostředkování obchodů s nemovitostmi, nebo okolnost, že jednotlivé druhy služeb jsou poskytovány v rámci týchž podnikových struktur, takže spotřebitel nemůže přiměřeně předvídat, že určení příslušnosti se bude u jednotlivých smluv lišit.

46. Tímto způsobem by bylo zajištěno i dodržení cíle sledovaného nařízením Brusel I, kterým je podle bodu 11 odůvodnění tohoto nařízení zajištění předvídatelnosti pravidel pro určení příslušnosti a tím i posílení právní ochrany osob usazených v Unii. Současně je i umožněno žalobci snadno určit soud, u něhož může podat žalobu, a žalovanému přiměřeně předvídat, u kterého soudu může být žalován [26].

47. Po tomto upřesnění považuji ještě za nezbytné vyjádřit se k další okolnosti projednávané věci. Mělo by totiž být zdůrazněno, že v předkládacím usnesení se výslovně uvádí, že B. Kampik „žalobci nabídl, že se postará o to, aby byl byt připraven k nastěhování“, a že se následně R. Hobohm a jeho manželka vydali do Španělska a uzavřeli mandátní smlouvu. Vzhledem k tomu, že tato záležitost nebyla blíže upřesněna, je v každém případě věcí vnitrostátního soudu, aby určil, zda žalovaní skutečně učinili spotřebiteli v původním řízení takovouto nabídku v souvislosti s uzavřením mandátní smlouvy.

26 — V tomto smyslu viz rozsudky Hypoteční banka (C-327/10, EU:C:2011:745, bod 44), a eDate Advertising a další (C-509/09 a C-161/10, EU:C:2011:685, bod 50).

48. Předkládající soud nicméně zdůraznil, že v souvislosti s činností, která je předmětem mandátní smlouvy, nebyla shledána žádná z indicií obecně spojených s reklamou, na něž Soudní dvůr upozornil ve věci Pammer a Hotel Alpenhof [27], ani žádná indicie, která by jim mohla být postavena na roveň.

49. Mělo by být zdůrazněno, že čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I nestanoví, že na členský stát, v němž má bydliště spotřebitel, musí být činnost podnikatele zaměřena právě prostřednictvím reklamy [28], nýbrž výslovně uvádí, že tak může být učiněno *jakýmkoli způsobem*.

50. Měli bychom zde zmínit také to, že v rozsudku vydaném ve věci Pammer a Hotel Alpenhof Soudní dvůr uvedl, že hlavním a nejzjevnějším z kritérií, která umožňují určit, zda je činnost zaměřena na členský stát, na jehož území má bydliště spotřebitel, jsou „všechny výslovné projevy vůle oslovit zákazníky z takového členského státu“ [29].

51. Již čl. 13 první pododstavec bod 3 Bruselské úmluvy [30], který zaujímal stejné postavení jako čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I [31] a sledoval i tentýž cíl chránit spotřebitele jakožto slabší smluvní stranu, stanovil, že určení příslušnosti podle místa bydliště spotřebitele lze mimo jiné a s výhradou určitých omezení uvedených v tomto ustanovení uplatnit v souvislosti se smlouvami, před jejichž uzavřením byla ve státě bydliště spotřebitele zveřejněna reklama nebo učiněna zvláštní *nabídka*. Vzhledem k jednoznačně vyjádřenému záměru unijního zákonodárce přesáhnout rámec ochrany, kterou zajišťuje čl. 13 odst. 1 Bruselské úmluvy [32], musí pojem „jakýmkoli způsobem“ zahrnovat nejen veškeré reklamní nástroje, ale i přímý kontakt mezi podnikatelem a spotřebitelem, navázaný prostřednictvím nabídky [33].

52. V této souvislosti Soudní dvůr prohlásil, a sice opět v rozsudku Pammer a Hotel Alpenhof, že „[z]nění čl. 15 odst. 1 písm. c) musí být chápáno tak, že zahrnuje a nahrazuje předchozí pojmy ‚zvláštní nabídka‘ a ‚reklama‘ a vztahuje se – jak tomu nasvědčuje slovní spojení ‚jakýmkoliv způsobem‘ – k širší škále činností [34]“.

27 — C-585/08 a C-144/09, EU:C:2010:740. Jako příklady takovýchto indicií je odkazováno na „mezinárodní povahu dotčené činnosti, například některých činností cestovního ruchu, uvedení telefonického spojení s mezinárodní předvolbou, použití jiného jména domény prvního řádu, než je doména členského státu, ve kterém má podnikatel sídlo, například ‚.de‘, nebo použití takových neutrálních jmen domén prvního řádu, jako je například ‚.com‘ nebo ‚.eu‘, popis cesty do místa poskytování služeb s počátkem v jednom či více členských státech, jakož i uvedení mezinárodní klientely složené ze zákazníků s bydlišti v jiných členských státech, zejména formou uvedení svědectví takových zákazníků“, bod 83.

28 — V tomto smyslu U. Magnus a P. Mankowski, *Brussels I Regulation*, 2. upravené vydání (Mnichov, 2012), s. 380, a Mankowski, P., „Zum Begriff des ‚Ausrichtens‘ auf den Wohnsitzstaat des Verbrauchers unter Art. 15 Abs. 1 lit. c EuGVVO“, *Verbraucher und Recht*, 2006, s. 289-294.

29 — C-585/08 a C-144/09, EU:C:2010:740, bod 80.

30 — Úmluva ze dne 27. září 1968 o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 1972, L 299, s. 32; konsolidované znění v Úř. věst. 1998, C 27, s. 1).

31 — Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165, bod 28), Ilsinger, (C-180/06, EU:C:2009:303, bod 41), rozsudek Pammer a Hotel Alpenhof (C-585/08 a C-144/09, EU:C:2010:740, bod 57), Mühlleitner (C-190/11, EU:C:2012:542, bod 29).

32 — Soudní dvůr uvedl, že v případě podobného znění mezi ustanovením Bruselské úmluvy a ustanovením Brusel I je nutno zajistit v souladu s devatenáctým bodem odůvodnění tohoto nařízení návaznost výkladu těchto dvou právních aktů (rozsudek Ilsinger, C-180/06, EU:C:2009:303, bod 58). Navzdory značným rozdílům mezi zněním článku 15 zmíněného nařízení a znění článku 13 Bruselské úmluvy je třeba poukázat na to, že z judikatury i z přípravných prací lze vyvodit, že čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I je formulován širším a obecnějším způsobem než čl. 13 první pododstavec Bruselské úmluvy, „aby tak byla vzhledem k novým komunikačním prostředkům a vzhledem k vývoji elektronického obchodu zajištěna lepší ochrana spotřebitelů“. V této souvislosti viz rozsudky Ilsinger (C-180/06, EU:C:2009:303, bod 50), Pammer a Hotel Alpenhof (C-585/08 a C-144/09, EU:C:2010:740, bod 59), a Mühlleitner (C-190/11, EU:C:2012:542, bod 38). Viz rovněž bod 4.2 návrhu nařízení Rady (ES) o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, COM(1999) 348 final (Úř. věst. 1999, C 376 E, s. 1).

33 — V tomto smyslu viz Magnus a Mankowski, *op. cit.* s. 380. Pojem „zvláštní nabídka“, který je obsažen v Bruselské úmluvě, se týká „obchodních nabídek předložených spotřebiteli individuálně, zejména prostřednictvím zástupce nebo distributora“. Rozsudek Gabriel (C-96/00, EU:C:2002:436, bod 44).

34 — Rozsudek Pammer a Hotel Alpenhof (C-585/08 a C-144/09, EU:C:2010:740, bod 61).

53. Je tedy jasné, že pokud je existence nabídky potvrzena, má být považována za prvek, který poukazuje na „zjevné vyjádření vůle“ podnikatele „zaměřit“ své služby na spotřebitele, kteří mají bydliště v jiném členském státě a kteří ostatně patří mezi zákazníky spadající do rámce smluvního vztahu, jejž tento podnikatel navázal již dříve v rámci své činnosti, zcela jednoznačně zaměřené na jiný členský stát.

54. S ohledem na vše, co bylo uvedeno výše, mám tedy za to, že čl. 15 odst. 1 písm. c) druhá alternativa ve spojení s čl. 16 odst. 1 druhou alternativou nařízení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že za konkrétních okolností sporu v původním řízení může existence předchozí smlouvy uzavřené mezi týmiž smluvními stranami, ve vztahu k níž existuje příčinná souvislost, představovat indicii, z níž lze vyvodit závěr, že činnost podnikatele je „zaměřena“ na členský stát, v němž má spotřebitel bydliště, přičemž tento závěr musí být posouzen ve světle všech prvků, jež má vnitrostátní soud k dispozici.

55. Pro případ, že vnitrostátní soud určí, že podnikatel učinil spotřebiteli nabídku, je kromě toho třeba mít za to, že tato nabídka spadá do pojmu „jakýmkoli způsobem“, kterým může podnikatel zaměřit svou činnost na členský stát, v němž má spotřebitel bydliště.

V – **Závěry**

56. S ohledem na výše uvedené argumenty navrhuji Soudnímu dvoru, aby na předběžnou otázku, kterou položil Bundesgerichtshof, odpověděl takto:

„Článek 15 odst. 1 písm. c) druhá alternativa ve spojení s čl. 16 odst. 1 druhou alternativou nařízení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že za konkrétních okolností sporu v původním řízení může existence předchozí smlouvy uzavřené mezi týmiž smluvními stranami, ve vztahu k níž existuje příčinná souvislost, představovat indicii, z níž lze vyvodit, že činnost podnikatele je ‚zaměřena‘ na členský stát, v němž má spotřebitel bydliště, přičemž tento závěr musí být posouzen ve světle všech prvků, jež má vnitrostátní soud k dispozici.

Pro případ, že vnitrostátní soud určí, že podnikatel učinil spotřebiteli nabídku, je kromě toho třeba mít za to, že tato nabídka spadá do pojmu ‚jakýmkoli způsobem‘, kterým může podnikatel zaměřit svou činnost na členský stát, v němž má spotřebitel bydliště.“